

Magyarországon azonban elfogadott gyermekvédelmi törvény nincs. Az általunk megismert koncepció a fenti nyilatkozaton alapulva figyelembe veszi az ország társadalmi, történeti és nevelési hagyományait. Mindig probléma a jog alkalmazása, különösen akkor, amikor a gyermek személyiségi jogainak gyakorlása ellentétbe kerül a kívánt jövőképpel. Így például a szenvedélybeteg fiatalok esetében a szükséges pillanatnyi korlátozás majdhogynem feltétele kell legyen a joggal való élés későbbi kiteljesedésének. Különösen érvényes ez a speciális nevelőotthonban élő gyermekekre.

A jog saját eszközeivel tételesen fel tudja sorolni mindezt, ami a gyermeket, fiatalot megilleti. Nem tudja azonban megfogalmazni azt a miliót, azt az emberi kapcsolati háttérrel, amelyben a gyermek él és amelyben a jogai manifesztálódnak. A jog nem tud egyedspecifikus lenni, nem tudja megfogalmazni, hogy adott helyzetben, adott fiatalnak, gyermeknek mi is valójában a valódi értéke. Egy másik anomália, hogy tulajdonképpen bármiféle jogról akkor beszélhetünk, ha joggal való élés feltételei is biztosítottak.

Azt tapasztaljuk, hogy a mi esetünkben a gyermeki jogok tiszteletben tartásának anyagi feltételei meglehetősen hiányosak. Az is tragédia a számunkra, hogy a jog szerint már nagykorúvá váló, de egyéb szempontból éretlen vagy visszamaradt fiataljaink jelentős vagyonokat pazarolnak el, s a jog nem ad lehetőséget, hogy ebben korlátozzuk őket. Úgy gondoljuk, hogy a gyermeki jogok szellemisége akkor érvényesülne igazán, ha azok figyelembe vehetnék az adott gyermek személyiségének fejlettségét. Ez esetben a fent említett elhivatott, jól képzett nevelőre lehetne bízni – bizonyos ellenőrzés mellett –, hogy döntsön arról, valójában mi is szolgálja növendékének az érdekeit.

SZABADKA PÉTER

Kortárssegítő-kortárscsoport

Az emberi lét szüntelen küzdelem a különböző nehézségekkel, feladatokkal, válságokkal, amelyeket a biológiai folyamatok és a társadalmi élethelyzet tényezői keltenek és tartanak fenn. A szenvedő embernek felajánlott segítség története a biblikus időkig vezethető vissza. Maga a szociális munka meghatározás azonban alig száz éves. A 19. század végén, a 20. század elején kezdődött meg a szociális munkások szakmai képzése. Nagy-Britanniában, a szociális munka őshazájában, már 1890-ben elkezdték az oktatást a Karitatív Társaság és a londoni Női-Egyetemi Settlement keretén belül. Ugyanekkor kezdte meg a képzést Alice Salomon Németországban. 1917-ben íródott Mary Richmond Szociális diagnózis című könyve Amerikában, amely a szociális esetkezelési módszerének alapművévé vált.

Az egészségesebb életvitel elősegítésére irányuló prevenciós programok, ajánlások sikere egyrészt az egyén befogadóképességén, másrészt a közvetítő közeg egyéni sajátosságokat is felismerő képességén múlik. E programok lehetnek az egyénre szabott komplex programok, illetve irányulhatnak egy-egy káros szokás kiiktatására.

Hazánkban a nyolcvanas évek vége és a kilencvenes évek eleje óta vannak tapasztalataink a drog- és AIDS-megelőzésben dolgozó streetworkerek munkájáról.

A Szent Imre kórház egészségnevelési, egészségvédelmi munkájában 1993-ban kezdtünk alkalmazni a streetworkerek által alkalmazott módszereket. Itt elsősorban a fiatalok – 14-19 évesek – nem kielégítő egészségi állapotának javítására, a primer prevenció érdekében a káros szenvedélyekre – drog, alkohol, gyógyszer, ragasztószer stb. – összpontosítottunk.

Jelen programunk elindításakor többek között abból indultunk ki, hogy sok családban és iskolában a szocializációs feladatok közös jellemzője, hogy a gyerekek számára elsősorban az „alárendelt” szerepek interiorizálásának elemeit biztosítják. A serdülőkorban

nehezen fogadják el – különösen a lázadók, a különcök – a nevelés és az oktatás felülről jövő formáit. Ebben a korban a szocializáció egyik legfontosabb terepe a kortárscsoport. Ezek az együttesek jelentik az egyén számára a „mellérendelt” szerepek, viszonyok megélésének lehetőségét. Ebből a „mellérendelt” szerepből a segítő munka is hatásosabbnak bizonyul.

Az utcasarki, aluljáróbeli csoportok negatív szocializáló hatásának kiküszöböléséhez igyekszik „mellérendelt” helyzetből hozzájárulni a kortárssegítő egészségvédelmi-szociálismunkás-képző programunk.

Módszerünk szakít az elmúlt évek hatástalan, sablonos egészségnevelési módszereivel, az előadásokkal, a kioktatással, ijesztgetéssel stb. Hatékony egészségmegőrzés kizárólag a kockázati magatartásokra figyelve, egyéni sajátosságokat figyelembe véve, az érintettekkel együttműködve, a kortársakat bevonva, az önsegítést támogatva, az egészséget, a kultúrát összekapcsolva folytatható.

Kortárssegítő tanfolyamunkat azzal a céllal indítottuk, hogy a tanfolyamon végzett, drogmegelőzésre és más káros szenvedélyek, így az AIDS megelőzésére kiképzett közösségi, utcai egészségvédelmi szociális munkások, úgynevezett streetworkerek személyes kapcsolatot alakítsanak ki kortársaikkal, a környezetükben lévő drogosokkal. Így tudnak ismereteket átadni, segítséget nyújtani. A szenvedélybetegségektől veszélyeztetett csoportokhoz a megfelelő rétegből kikerült és felkészített fiatalok juthatnak el, illetve ők tudnak érdemben segíteni, mivel a szükséges elfogadás, bizalom köztük és a veszélyeztetettek között könnyebben kialakul.

A segítő munkába bekapcsolódó fiatalok tevékenységének fontosságát a következők is igazolják:

- a deviáns magatartás, a gyógyszer-, alkohol- és drog-fogyasztás kézzelfogható jelenléte a fiatalok körében;
- az érintett rétegek kiszélesedése;
- a káros szenvedélyek, az AIDS-veszély potenciális megléte.

A streetworker-képzés programját a következőképpen dolgoztuk ki:

A képzési idő 12 hét, 10 óra hétvégi oktatással (péntek délután és szombat délelőtt, illetve esti gyakorlatok), mivel a fiatalok valamennyien középiskolai tanulók.

A tananyag fontosabb témái:

- egészségügyi alapismeretek;
- szenvedély-betegségek ismerete, a megelőzés lehetőségei;
- társadalomismeret;
- pszichológiai alapismeretek-tréning;
- egészségnevelési, egészségmegőrzési, egészségfejlesztési ismeretek;
- a szociális munka elmélete és gyakorlata;
- esetmegbeszélés, konzultációk.

A fiatalok a tanfolyam idejére elméleti és gyakorlati munkájuk minőségének és teljesítményének arányában ösztöndíjat kaptak. A tanfolyamot vizsga zárta, minden tanuló oklevelet kapott. A programra hatvankét fiatal jelentkezett, és a feszített, igényes munka ellenére negyvennégyen el is végezték. A tanfolyam ideje alatt kiderült, hogy a fiatalok nagy szeretettel végezték ezt a munkát (eleinte aggódva, félelemmel), és rájöttek, hogy milyen nagy szükség és igény van rá.

Felmerülhet a kérdés, mi volt a tanfolyam haszna? A tanfolyamot elvégzettek:

- segíteni tudnak barátaiknak abban, hogyan lehet drog és más káros szenvedély nélkül is tartalmas életet élni;
- ők maguk, ha már próbálkoztak a szerrel, belátják, hogy nem csúszhatnak lejjebb, mert feladatuk van, a segítség;
- alapképzettséget, ismereteket ad a tanfolyam a tanult tárgyakból, a gyakorolt módszerekből;
- tekintve a segítő szakma lényegébe, a középiskola befelyezése után megkönnyíti a pályaválasztást, továbbtanulást;
- szükség van a laikusok munkájára, mert a hivatásos segítő szakma nem működhet önkéntes segítők nélkül;

- elhelyezkedhetnek ifjúsági tanácsadó irodákban, klubokban és más közösségekben, intézményeknél, ahol streetworkereket foglalkoztatnak;
- új barátságok, kapcsolatok szövődtek a tanfolyam alatt, ami azért fontos, mert a mai fiataloknak sok problémát okoz a tartalmas barátságok, partnerkapcsolatok kialakítása és megtartása;
- nem utolsósorban a tanfolyam haszna, hogy a kortárssegítő streetworkerképzés új módszer a hazai egészségnevelés, egészségmegőrzés palettáján.

ZELENÁK JÓZSEF

A nemzetközi megértésre való nevelés a földrajzoktatásban

A nemzetközi megértésre való nevelés a földrajzoktatás folyamatában nem tartozik az új keletű feladatok közé. Ez tükröződik a korábbi tantervek feladat- és követelményrendszerében, s a különböző oktatási-nevelési irányelvekben, dokumentumokban is. Napjainkban az átalakulóban lévő társadalmi és gazdasági rendszerünk sürgetően veti fel, hogy tanulóifjúságunk minél több ismeret, tudás birtokába jusson a Föld országainak természeti és társadalom-földrajzi adottságairól, viszonyairól, az azokban élő népek életkörülményeiről, a történelmük folyamán vívott küzdelmeiről, a napjainkig elért gazdasági, társadalmi, tudományos, kulturális stb. eredményeiről. Természetesen minderre nemcsak azért van szükség, illetve társadalmi igény, hogy a tanulók minél sokrétűbb, konvertálható ismeretekkel rendelkezzenek a világ országairól, hanem azért is, hogy olyan szemléletmód és magatartásforma alakuljon ki bennük, amelyek képessé teszik őket saját népük és más népek eredményeinek, értékeinek a helyes megítélésére, elfogadására.

A nemzetközi megértésre nevelés időszerűségét és alapvetően fontos személyiség-fejlesztő jelentőségét hangsúlyozzák az oktatás- és nevelésügyekkel foglalkozó nemzetközi szervezetek is. Például az UNESCO és BIE (Nemzetközi Nevelésügyi Iroda) az Emberi Jogok Deklarációjában kifejti, hogy "... a nevelésnek támogatnia kell a megértést, a türelmet és a barátságot valamennyi nemzet, faji és vallási csoport között. Erősíteni kell az ifjúságban a béke, az emberiség, a szabadság és a nemzetközi felelősség gondolatát, amelyek hozzájárulnak a népek közeledéséhez, a béke fenntartásához, a nemzetközi megértés és együttműködés kialakításához, fejlesztéséhez..."

A Nemzetközi Földrajzi Unió a Földrajztanítás Nemzetközi Chartájában kiemelt szerepet tulajdonít a nevelési feladatok között a nemzetköziség szellemének fejlesztésére. A dokumentum hangsúlyozza: "Az oktatás és nevelés minden szintjén és minden formájában jusson érvényre a nemzetközi dimenzió és a globális szemléletmód: nyilvánuljon meg tisztelet és megértés valamennyi nép iránt, a különböző népek kultúrája, civilizációja, elfogadott értékei és életformája iránt, ide számítva a hazai nemzetiségek, valamint más nemzetek kultúráját is, tudatosodjon a népek és nemzetek növekvő mértékű, világméretű kölcsönös függősége: értessük meg a nemzetközi szolidaritás és együttműködés szükségességét az egyének részéről fejlődjön ki készség a közösségük, országuk és a világ problémáinak megoldásában való részvételre."

A NAT *Földünk - környezetünk* című műveltségi blokkjának tananyagában követelmények és a minimális teljesítmények között több helyen szerepel a nemzetközi együttmű-